Náučný chodník obce Hrušov

Kraj:	Banskobystrický
Okres:	Veľký Krtíš
Geomorfologická jednotka:	Krupinská planina
Geologická jednotka:	kontaktná zóna vulkanického pohoria a neogénnej morskej panvy
Chránené územie:	žiadne
Prístup:	bus Hrušov
Východisko:	Hrušov, centrum
Trasa:	Dva samostatné okruhy so spoločným východiskom (osmička): Severný okruh / Lazy: Hrušov, centrum – vrch Stráň s kalváriou – Prašný vrch, rozhľadňa – lazy Jablonec, Cútová, Lúčka – Hrušov Južný okruh / Vinohrady: Hrušov, centrum – kostol – okruh východným svahom vrchu Bukovina – Hrušov
Dĺžka, prevýšenie:	Severný okruh / Lazy: 4,9 km, prevýšenie 230 m Južný okruh / Vinohrady: 4,0 km, prevýšenie 90 m
Čas prechodu:	2 + 2 h
Počet zastávok:	14 + 16
Náročnosť:	stredne náročná trasa

Zameranie chodníka: kultúrno-historické, prírodovedné

Typ chodníka: samoobslužný, okružný (dva okruhy so spoločným východiskom), obojsmerný, peší, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: Trasa severného okruhu vedie čiastočne súbežne s modrou turistickou značkou.

Rok otvorenia: 1998, 2012 obnova a úprava trasy

Aktuálny stav: Informačné panely sú v dobrom stave.

Textový sprievodca: nie je

Kontakt: Obecný úrad Hrušov, Hrušov 526, 991 42 Hrušov, tel. 047 / 4880 122

Poznámky: (1) Chodník sprostredkúva informácie o živote na dedine v minulosti, osídľovaní miestnych lazov, prezentuje pamiatky ľudovej architektúry a v autentickom prostredí aj prácu obyvateľov na hospodárstve či v remeselníckej dielni (napr. gazdiná, kováč, roľník, vinohradník, uhliar). (2) V oblasti lazov treba dať pozor na voľne sa pohybujúce psy.

Využiteľnosť pre školy

Náučný chodník je vhodný pre terénne vyučovanie, prípadne ako zaujímavá lokalita pre geovednú či vlastivednú exkurziu.

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Hrušov. Obec juhozápadne od Veľkého Krtíša v juhovýchodnej okrajovej časti Krupinskej planiny v takmer rozvodnej polohe medzi Veľkým potokom a Olvárom s pomerne zlou dostupnosťou – odľahlosťou, ktorá vplývala na jej pomalší vývoj. Prvá písomná zmienka pochádza z roku 1272. Pre obec je typické laznícke osídlenie a až do druhej polovice 20. storočia, pokým tu obyvatelia súkromne hospodárili, s ním súvisiaca dvojrezidenčnosť – počas týždňa hospodárili na lazoch a v nedeľu sa schádzali v dedine. Až v roku 1979 tu došlo ku kolektivizácii a vstupu do jednotného roľníckeho družstva vo Vinici. V súčasnosti na lazoch, ktoré tvoria buď jednotlivé usadlosti alebo sú zoskupené do maličkých osád, žijú najmä starší obyvatelia, mnohé sú využívané už len na rekreáciu. Obec si zachováva svojrázny charakter s tradičnými ľudovými prvkami. Okrem pozoruhodného rímskokatolíckeho kostola Všetkých svätých z roku 1762 – jednoloďovej barokovej stavby – sa v obci nachádza viacero ľudových stavieb, z ktorých sú trojpriestorová obdĺžniková usadlosť (dom č. 178) aj s priľahlou skalnou pivnicou ako aj pred ním stojacou sochou sv. Jána Nepomuckého zo začiatku 20. storočia pamiatkovo chránené. Medzi významné aktivity obce, prispievajúce k uchovávaniu tradícií, patrí festival **Hontianska paráda**, ktorý každoročne v predposledný augustový víkend prezentuje ľudovú kultúru a roľnícke a remeselné práce. Okrem folklórnych vystúpení ponúka ukážky žatvy, mlátenia, pečenia chleba v tradičných kamenných peciach, opracovanie dreva, pálenie drevnej míle a pod., vďaka čomu sa stal jedným z najvyhľadávanejších festivalov na Slovensku.

Vínne pivnice v obci Hrušov. Pred stáročiami si do ľahko opracovateľného andezitového tufu obyvatelia (podobne ako v iných podobných lokalitách na južnom Slovensku) hĺbili pivnice najmä z obranných dôvodov ako skrýše v súvislosti s hrozbou tureckých nájazdov. Vďaka priaznivým

prírodným podmienkam (klíma, geologické podložie, reliéf) sa Hrušov stal ovocinárskou a vinohradníckou lokalitou a tieto pivnice sa využili pre skladovanie dopestovaných plodín. Niektoré z pivníc majú viacero miestností. Vstupná – prvá – bola využívaná na skladovanie zeleniny, predovšetkým zemiakov, alebo na spracúvanie hrozna a až v ďalšej miestnosti s priaznivejšou klímou sa skladovalo víno. Pivnice, dnes už zväčša nevyužívané, sa zachovali na celom území či v okolí obce.

Rozhľadňa na Prašnom vrchu. Drevená trojposchodová veža na vrchole Prašného vrchu (513 m n. m.) v Krupinskej planine severne od obce Hrušov, ktorá nahradila pôvodnú z roku 1998. Vrch je pre svoju výšku a odlesnený vrchol dobrou vyhliadkovou lokalitou s takmer kruhovým výhľadom (z rôznych blízkych miest), 5 m vysoká rozhľadňa podmienky pre pozorovania ešte vylepšila. Okrem blízkych pohorí v Maďarsku (Börzsöny, Mátra; štátna hranica je vzdialená asi 10 km) aj u nás, dobre vidno aj vzdialenejšie pohoria ležiace západným (Malé Karpaty), severozápadným (Tríbeč, Považský Inovec, Vtáčnik) či severným smerom (Nízke Tatry).

Krupinská planina. Geomorfologický celok, najjužnejšia súčasť vulkanickej oblasti Slovenské stredohorie, s veľmi svojráznym charakterom, vyčlenená zhruba medzi Šahami, Krupinou, Pliešovcami, Červeňanmi a Veľkým Krtíšom, s vrchovinovým až hornatinovým reliéfom. Ide o postupne deštruujúcu sa vulkanickú tabuľu vnútorne rozčlenenú zlomami na drobné hraste, ktorú budujú horizontálne vrstvy andezitových tufov, tufitov, pieskovcov, konglomerátov a brekcií, ktoré sa ukladali v neogéne v predpolí (dnes už erodovaného) stratovulkánu Javoria, a to najprv vo vodnom (morskom), neskôr v suchozemskom prostredí. Celkovo je jej povrch uklonený k juhu, najväčšiu výšku dosahuje na severe vulkanickými brekciami budovaný Kopaný závoz (775 m n. m.) severne od Senohradu. Južný strmý zlomový až 200 m vysoký okraj planiny nad Ipeľskou kotlinou je intenzívne rozrušovaný eróziou vodných tokov, medzi dolinami ktorých ostávajú vyvýšeniny charakteru tabuľových svedkov (pretiahnuté chrbty s plochým temenom). Potoky povrch tabule spätnou eróziou prerezávajú rôzne hlbokými (aj 200 m) údoliami, lokálne aj tiesňavovitými alebo kaňonovitými, a členia ju na čiastkové planiny. Na miestach s priepustnými vulkanickými či sedimentárnymi horninami sa strmé svahy týchto dolín stýkajú so širokými náhornými plošinami ostrými hranami. Inde, napr. na miestach s pokrývkou spraše, je územie postihnuté intenzívnou výmoľovou eróziou. Planina patrí povodiu Ipľa, má lúčovitú riečnu sieť s odtokom (napr. Krupinice, Litavy, Vrbovka, Plachtinského potoka či Krtíša) do Podunajskej pahorkatiny a Ipeľskej kotliny.

Názvy informačných panelov

Severný okruh / Lazy

1. Chlebové pece
2. Ľudový dom
3. Piesková baňa
4. Uhliarska míľa
5. Lesné byliny
6. Kalvária
7. Bezstavovce
8. Slnečná elektráreň
9. Rozhľadňa Prašný vrch
10. Stavovce
11. Poľovníctvo
12. Laznícka drevenica
13. Obrí hrniec
14. Laznícke gazdovstvo

Južný okruh / Vinohrady

15. Amfiteáter
16. Kostol
17. Včelnica
18. Ovocinárstvo
19. Pivnice
20. Huby
21. Suchomilná flóra
22. Vyhliadka
23. Lesné dreviny
24. Vtáky
25. Vinohradníctvo
26. Jarabina oskorušová
27. Kráľova studňa
28. Konopné močidlá
29. Roľnícka technika
30. Pálenica

1
CHLEBOVÉ PECE

29 ROĽNÍCKA TECHNIKA
NÁUČNÝ CHODNÍK OKOLO HRUŠOV

